

Говорімо правильно

ПРАВОПИС ВЛАСНИХ НАЗВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

І чи И писати у власних іншомовних назвах?

Чому в українському вжитку стає більше власних назв іншомовного походження, у яких замість **і** пишуть **и**? Чи можна поширювати на них «правило дев'ятки»? Ці запитання ставить багато людей. А й справді, як їх передавати в українській мові?

Запровадження свого часу «правила дев'ятки», тобто вживання в загальних назвах іншомовного походження **и** після дев'яток приголосних **д, т, з, с, ц, ж (дж), ч, ш, р** перед наступним приголосним, посприяло впорядкуванню правопису всіх загальних назв. Що ж до власних іншомовних назв (прізвищ, особових імен, власних географічних назв), то в них після цих дев'яток приголосних писали **і**, зрідка – **и**. Це створювало труднощі, бо потрібно було запам'ятати, у яких із них писати **і**, а в яких – **и**. Саме тому авторський колектив, який підготував до друку «Український правопис» 1993 р., розширив коло власних географічних назв з **и**. До них потрапили *Алжир, Бразилія, Скандинавія, Братислава, Ватикан, Вашингтон, Крит, Мадрид, Сицилія, Сирія, Чикаго, Чилі, Тибет* та ін.

У проєкті найновішої редакції «Українського правопису» (1999) запропоновано поширити «правило дев'ятки» на всі власні іншомовні назви. Цю пропозицію підтримали мовознавці, які брали участь у його обговоренні. Проєкт, як відомо, не став офіційним правописним кодексом, але вживання **и** в загальних і власних іншомовних назвах після названих дев'яток приголосних активно обстоюють і далі як фахівці, так і практики. Воно відповідає вимові цих приголосних в українській мові та робить послідовним правопис запозичень. Саме тому набір іншомовних особових імен та прізвищ з **и** розширюється, що засвідчує мовна практика і деякі орфографічні словники української мови. Він поповнився такими власними назвами, як *Аристотель, Аристофан, Еврипід, Фридрих, Фердинанд* та ін.

Зважаючи на зазначену вище особливість вимови дев'яток приголосних звуків в українській мові та прагнучи до однакового, послідовного передавання їх у загальних і власних назвах, маємо підстави писати **и** у словах *Аристотель, Аристофан, Еврипід, Фридрих, Фердинанд* та ін.

Правильно передаваймо слов'янські власні назви

Нині можна прочитати і почути *Коштуниця, Коштуниці і Коштуниці, Кустуриця, Кустуриці і Кустуриці, Митровиця, Митровиці, Митровиці* і

Митровиця, Сребрениця, Сребреница і Сребрениця та ін., пор.: *Місто Косовська Митровиця, поділене навпіл на албанську та сербську частини, надовго залишиться одним із символів протистояння двох народів* (Україна молода, 18 лютого 2009 р.); *Перше [звинувачення] стосується злочинів, які були скоєні в Боснії і Герцеговині в 1992 році, друге – бійні в Сребрениці в липні 1995 року...* (Там само). У цих прізвищах і власних географічних назвах, належних до південнослов'янських мов, голосний **и** (**і**) передають в українській мові через **и** (див.: Український правопис. – К.: Наук. думка, 2007, § 104, п. 5, с. 132). Після **ц** потрібно писати **я**, бо в українських прізвищах і топонімах у цій позиції він м'який, пор.: *Маловиця, Блиставиця, Мідяниці, Брусниці* та ін.

Отже, в українській мові правильно вживати *Воїслав Коштуниці, сербський митець Емір Кустуриці, місто Косовська Митровиця, трагічні події в Сребрениці*.

Хто вони: данці, данійці чи датчани?

Можна почути три назви жителів (народу) Данії: **данці, данійці** та **датчани**. А яка з них правильна? Не відповідає усталеним зразкам українського словотворення назва **датчани**, вона з'явилася в усному і писемному вжитку українців під впливом російської мови. Перші дві назви жителів утворені правильно, за допомогою суфікса **-ець** (у формі однини), у множині він має варіант **-ц'і**. Однак у словах **данець, данці** цей суфікс приєднаний до усіченої основи **Дан-**, а в словах **данієць, данійці** – до неусіченої основи **Даній-**. Здебільшого, утворюючи назву жителя країни чи міста, використовують якийсь один із зазначених способів поєднання з твірною основою: або з усіченою (пор.: *Іспанія – іспанець, Португалія – португалець, Норвегія – норвежець*), або з неусіченою (пор.: *Італія – італієць, Англія – англієць, Бельгія – бельгієць*). На означення жителів Данії, як бачимо, в українській літературній мові є два можливі варіанти. Давніші орфографічні словники подавали лише назву **данець** і його форму множини **данці**, новіші орфографічні словники фіксують назви **данець, данці** та **данієць, данійці**. Ширше вживаними є назви **данець, данці**, тому їх і рекомендують до вжитку.

Катерина ГОРОДЕНСЬКА